

Resimleme Dilinde Alternatif Bir Yaklaşım: Kaligrafi ile Resimleme

Doç. Banu Bulduk Türkmen

Makale Geliş Tarihi: 22.05.2018

Yayına Kabul Tarihi: 22.11.2018

Özet

Resimleme (illüstrasyon), bir şeyi anlaşılır yapmak olarak tanımlanan bir kavram olarak kullanılmaktadır. İllüstrasyon dilleri ise, sanatçının/çizerin üslubunu oluştururken geliştirdiği malzeme kullanım biçimi olarak ifade edilebilir. Öyle ki illüstrasyon dilleri, sanatçısına/illüstratörüne/tasarımcısına göre teknik kullanım farklılıkları açısından değişmektedir. Her kavram resimlemesi de bireysel algı ve kültür farklılıklarına göre çeşitlilik göstermekte, yorumsal ve biçimsel değişiklikler söz konusu resimleme dillerini zenginleştirmektedir. Bu makalede, illüstrasyon sanatının gelişim sürecinde geçirdiği çeşitlilik, yeni yaklaşım dilleri ve teknik uygulamaları bağlamında ele alınmakta, söz konusu diller kaligrafi sanatıyla bütünleştirilerek örneklendirilmektedir. Öyle ki kaligrafi sanatının teknik olarak sanatçı üslubuna olan katkısı, örnekler üzerinden değerlendirilmekte ve resimlemeler arası değişiklik ve özgünlük kavramları üzerinden ele alınmaktadır. Düşünce ve biçim ilişkisinin görsel bir betimlemeye dönüşmesi açısından illüstrasyon dillerinin değerlendirilmesi, kaligrafi ile illüstrasyon ilişkisi üzerinden incelenmekte ve söz konusu birliktelik bu makalenin sınırlılığını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İllüstrasyon, İllüstrasyon Çeşitleri, Kaligrafi, Kaligrafi ile İllüstrasyon, İllüstrasyon ve Tasarım.

AN ALTERNATIVE APPROACH IN ILLUSTRATION LANGUAGE: ILLUSTRATION WITH CALLIGRAPHY

Abstract

Illustration is used as a concept that is defined as making something understandable. Illustration languages can be expressed as the form of material use that the artist/illustrator develops while creating the style. So much so that the language of illustration varies according to the artist/illustrator in terms of technical usage differences. Each concept illustration also varies according to individual perception and cultural differences, and interpretive and formal changes enrich these illustration languages. In this article, the diversity of the art of illustration in the development process is handled in the context of new approach languages and technical practices, and are exemplified by the integration of the language with calligraphy art. Thus, the contribution of calligraphy art to the artist's style is assessed through examples and the concepts of change and originality between illustrations are taken into consideration. In terms of the transformation of thought and form relation into a visual representation, the evaluation of the illustration languages is examined through the relation between calligraphy and illustration, and this association constitutes the finiteness of this article.

Keywords: Illustration, Types of Illustration, Calligraphy, Illustration with Calligraphy, Illustration and Design.

1. Giriş

Resimleme (illüstrasyon) dilleri teknolojik gelişmelere paralel olarak yeni kullanım şekilleriyle biçimsel olarak değişip gelişmektedir. Farklı ve çeşitli malzeme kullanma deneyimi, bu süreçte çizerleri yeni teknik geliştirmede özgür kılmakta, söz konusu deneysel süreç resimlemeler arası farklı dil kavramını oluşturmaktadır. Öyle ki her tekniğin her çizer tarafından etkin kullanılmadığı gerçeğinden hareketle, her çizerin kendine özgü geliştirdiği tekniğin bu bağlamda çeşitlilik göstermekte olduğu söylenebilir. Resimlemelerde anlatımın etkinliği çizerin tekniği kullanma becerisiyle ilişkilidir. Kendine özgün bir teknik geliştiren çizer, konuyu ele alış şekliyle tekniğini birleştirerek başarılı sonuçlar elde edebilir. Bu nedenle illüstratörlerin bir çok tekniği daha önceden deneyen ve kendisine en uygun tekniği belirleyen kişiler olması beklenmektedir. Bu doğrultuda da kendi ayırt ediciliğini geliştirdiği üslubuyla ifade etmektedir.

Resimlemelerde geleneksel malzemelerle ve dijital tekniklerle söz konusu resimleme dilleri çeşitlik kazanmaktadır. Hem geleneksel malzemeler ile fikri ele alıp görselleştirmek ve biçimlendirmek hemde elde edilen ürünleri belirli yazılımlarla ele alıp sonuçlandırmak rastlanır bir durum olmaktadır. Bu üretim süresinde ele alınan konu geleneksel malzemelerle üretilen resimlemelerin yöntem incelemesini kapsar. Öyle ki bu araştırma makalesi, resimlemelerde kullanılan alternatif dil arayışlarından biri olarak tanımlanabilecek kaligrafi kavramının resimlemelerle bir arada ele alınmasının incelenmesini konu edinir. Resimlemelerde kullanılan malzemeler ele alındığında, geleneksel kaligrafi malzemelerinin kullanıldığı örnekler incelenmekte, kaligrafi tekniğinin genel yapı ve işlenişine değinilmekte ve resimleme kavramıyla ele alınıp biçimi incelenmektedir.

2. Resimleme ve Resimleme Dilleri

Resimlemeler, geçmişten günümüze bir olay, konu, kavram ve düşünce betimlemesi olarak ele alınan konunun daha da anlaşılır olmasını sağlayan bir konumda olmuştur. Resimleme, betimleme kavramından farklı olarak düşünce temelli, fikir alt yapısı olan bir yaratım süreci olarak tanımlanabilir. Öyle ki resim sanatından farkı bu açıda oluşur. İçeriğe katkı sağlayarak metnin okuyucu üzerindeki etkisini artırmakta, çok yönlü düşündürerek fikir geliştirebilmeye katkı sağlamaktadır. Male, resimlemeyi (illüstrasyonu) bilgi ve öğrenim yolumuzu etkileyen, fikir ve yorum veren ikna edici üretimler olarak tanımlamaktadır (Male, 2007: 19). Öyle ki Male, öğrenme ve resimleme sürecini veri toplama ve geliştirme, soruları yanıtlama, kavram geliştirme, araştırma ve çizim olarak ifade etmektedir. Bu süreç, resimleme sürecinin başlangıcını ifade eder. Wigan ise resimlemeyi “problemlerin

çözümü, süsleme, eğlendirme, bezeme, yorum yapma, bilgilendirme, esinlendirme, açıklama, eğitme, teşvik etme, şaşırtma, büyüleme ve hikâye anlatma gibi işlevler için yaratıcı, farklı ve son derece kişisel yollara başvurarak içeriğin görsel bir biçimde iletilmesini sağlar” (Wigan, 2012: 9) şeklinde tanımlamaktadır.

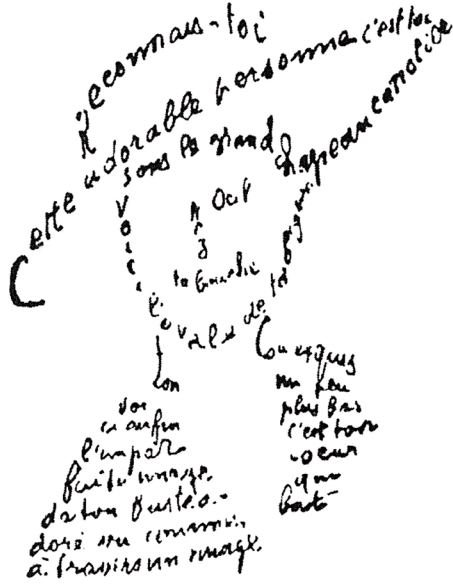
Resimlemeler, kullanım alanlarına göre adlandırılmaktadır. Bunlar, basılı yayınlarda kullanılan, metin içerikleriyle ilişkili bütünsel bir tasarım süreci içerisinde geliştirilen editoryal (editorial) resimlemeleri, kitap resimlemeleri, moda, reklam, müzik endüstri resimlemeleri olarak sıralanır (Zeegen, 2012: 55-86). Kullanım amacına göre resimlemeler teknik açıdan değişiklik göstermektedir. Her sanatçının kendisine geliştirdiği üslup bu değişimi oluşturur. Öyle ki resimlemelerde kolaj tekniğinin denenmesi, deneysel buluntu nesnelere kullanımı vb. farklı malzemelerin kullanılması, günümüzde karşılaşılabilecek bir durum olmaktadır. Kaligrafinin de bu bağlamda resimleme kavramıyla ilişkili olarak ele alınması, makalenin sorunsalını oluşturmaktadır. Kaligrafi ile geliştirilen resimleme üslubu, gerek geleneksel yöntemlerle geliştirilen bir teknik olmakta, gerek dijital kaligrafiyi resimleme kavramıyla sayısal ortamda buluşturan bir aracı olmaktadır. Sanatçıların özgün bir dil oluşturma kaygısıyla geliştirdiği söz konusu birleşim, etkili ve sanatsal değeri yüksek resimlemelere - tasarımlara dönüşmektedir. Günümüzde bilgisayar teknolojisiyle kaligrafi sanatçılarının dijital ortamda istedikleri fırça kalınlıklarında alfabe üretebilmeleri, tasarım düzenleri oluşturabilmeleri, görüntü gönderip basabilmeleri mümkün olsa da, en iyi harflerin hala gerçek kağıt üzerinde gerçek bir kalemle ortaya çıktığı görüşü vardır (Shepherd, 2001: 11). Bu düşünceden hareketle bir çok sanatçının eserlerini öncelikle elde ürettikleri ve daha sonrasında sayısal ortama aktardıkları bilinmektedir. Sanatçı üslubunu en belirgin kılan ayrıntı da kişinin eserini üretme yönteminin özgünlüğü olduğu söylenebilir.

3. Kaligrafi ve Kaligram

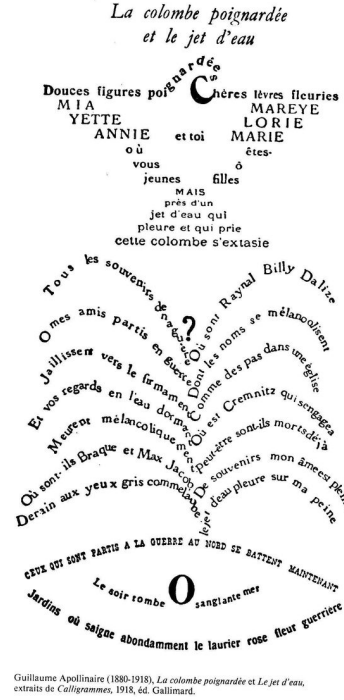
Kaligrafi kelimesi “güzel yazı” anlamına gelir ve hepimizin aşına olduğu abecelerin yanı sıra birçok alfabeyi ifade eder (Winters, 2004: 7). Kaligrafiyi, Shepherd ise “kaligrafi, resim, heykel, baskı resim, desen ve fotoğraf gibi güzel sanattır. Yaşamı görme ve gördüklerini anlatmanın bir yoludur” olarak tanımlamaktadır (2001: 9). Marsh, kelimenin tam anlamıyla “güzel el yazısı” anlamına geldiğini, bu yazıyı güzel kılanın ise tek kelimeyle tutarlılık olduğunu ifade eder. Şekil, çizgi, ağırlık, boşluk ve ritim tutarlılığı söz konusu ifade içine girer (Marsh, 1996: 7). Kaligrafinin gelişim sürecinde geçirdiği değişim, anlatım biçimleri açısından da hissedilir.

Batı kaligrafisi, sayfa üzerinde kelimeleri süslemedeki ilgiyi yansıtmakta,

bu bağlamda harfleri aynı şekilde çoğaltma ustalığı ve kusursuz ifade gereksinimi belirlemektedir (Li, 2009: 17). Kaligrafi sanatının resimleme ile ilişkisi kaligram kavramıyla ortaya çıkar. Öyle ki kaligram, “şekilli dizeler” adıyla bilinen bir resimleme dilidir. İlk örneğinin 20. yüzyılın başlarında Fransız şair Guillaume Apollinaire tarafından yaratıldığı bilinir. Apollinaire'nin 1918'te yayınladığı “Calligrammes” adlı şiir kitabı ile kelime ve çizgiler şiiri oluşturmak için kullanılmış, yeri geldiğinde de şiirin konusuyla ilişkili biçimlenmişti. Georges Jean'a göre, bir kaligram yaratmak büyük bir beceri gerektirir (2012: 162). Kaligramlar, okumaya başlamadan önce, mevcut kompozisyonlarıyla okura içerik hakkında ipucu verir. Bir metne bağlı olarak oluşturulur ve metin içeriğini destekleyen görüntüyle birleşir. İçeriğin resimlenmesi olarak da adlandırılabilen kaligramlar, şiirlerin görsel biçimlendirilmesinde kullanılmıştır. Kaligramlarda, dizelerin ritminin, resmedilmeye çalışılan figürlerle/biçimlerle bağdaşması amaçlanır. Jerome Peigrot'a göre, ilk kaligram denemeleri, düşüncenin biçimlerin yuvasına dönmesini sağlamaktır (Jean, 2012: 164). Bir metnin anlamı ile kaligrafisi birbirinden ayrı olduğu gibi kimi zaman da birbiriyle içi içe bir yapıdadır. Yazılan sözcüklerin gerek anlamlarıyla ilişkisini kuran kaligram, duygu ve düşüncelerin ifadesi olarak da tanımlanabilen bir tekniktir. Ritim, boşlukdoluluk ilişkileri aynı zamanda siyah beyaz alanların dengesi, düzenleme ve genel biçim çözümlenmeleri amacına uygun bir kaligramın özellikleri arasında sıralanabilir.

Görsel 1. Guillaume Apollinaire, Calligram, 1914 (solda), Kaligram.

Guillaume Apollinaire (1896-1918), La colombe poignardée et Le jet d'eau, extraits de Calligrammes, 1918, éd. Gallimard.

Görsel 2. Guillaume Apollinaire, Hançerlenmiş Güvercin ve Fıskiye, 1918 (sağda), Kaligram.

Görsel 1 ve 2'de yer verildiği üzere, Guillaume Apollinaire'nin “Calligrammes” adlı kitabında yer alan kaligramlarında yazı ile resimleme yapmış olduğu gözlenir. İçerik ile uyumlu kelime ve cümlelerin belirli bir düzen anlayışı ve kurguyla tasarımda kullanılmasıyla biçim oluşmakta, şiirlerini bir nevi resimleme yöntemiyle izleyicisine okutmaktadır. “Hançerlenmiş Güvercin ve Fıskiye” adlı şiir resimlemesi de Apollinaire'nin kaligramlarından en ünlüsü olarak bilinir. “Şekilli dizeler” adı verilen kaligramlar, biçim oluşturarak kendisine bir dil geliştirmiştir. Bu bağlamda resimlemeler ile karşılaştırıldığında, kaligramın yazı ile biçim oluşturulması olduğu söylenebilir. Özellikle şiir resimlemesi olarak bilinen söz konusu çalışmalarda, mısralar biçimi oluşturan çizgi, leke vb. resimsel öge görevi görmektedir. Metinlerin içeriğine uygun resimlenmesi ise biçimi oluşturan aracı rolündedir. Şiir mısralarının içeriğine uygun görsel bir etki yaratılmıştır.

Kaligram kavramını Steven Heller, temsili imgelem ve metin olarak görsel ve metin ilişkisini aşağıdaki gibi ifade etmektedir.

... on dokuzuncu yüzyılda, çeşitli kitap tasarımcıları –ve hatta bazı yazarlar- kelimeler, cümleler ve paragrafları metinde ortaya konan fikirleri metamorfik ve dolayısıyla da metaforik olarak temsil etmek için metni görsel gibi kullanmayı denediler. Yazı pek çok farklı resimsel formun şeklini aldı. Sözel anlamı olan bu tür görseller kaligram olarak adlandırılır (Heller ve Vienne, 2016: 63).

Görsel 3 ve 4'teki örnekler incelendiğinde, sanatçıların el becerisi, çizme ve fırça tutma kabiliyetleri, seyir durumu ve işlerliği, hatasız biçim çizebilmede ustalığı görülen özelliklerdendir. Kaligrafinin kusursuz yazma ve çizme becerisinin doğru kullanıldığı söz konusu örneklerde, biçim ile yazı öğeleri aynı ortamda kullanıldığı görülür. Kaligrafi tekniğiyle geliştirilen eserlerde resimleme olgusu, işlenen kaligrafik resimleme tekniği ile alınmıştır. Figürlerin kesik uçlu / çift enli çizim malzemelerle geliştirildiği resimleme tekniklerinden farklı bir boyutta izleyicilerle buluşmakta, kompozisyonlarda yer alan metin öğesiyle de yazı ve resimleme bir arada kullanılmaktadır. Bu eserde içerik ile ilgili metinler resimleme çizgilerini etkilememiş, figürler kaligrafinin doğasına uygun çift enli fırça ile oluşturulmuştur.

Görsel 3. Peter Jessen, Plate 154, 1981, Kaligrafi ile Resimleme.

Görsel 4. Peter Jessen, Plate 155, 1981, Kaligrafi ile Resimleme

1865 basım tarihli Lewis Carroll'un Alice Harikalar Diyarında / Alice's Adventures in Wonderland adlı kitabında yer alan "Farenin Hikayesi" adlı şiir espirili ve alaycı yaklaşımıyla on dokuzuncu yüzyıldaki az sayıdaki örneklerden biridir. Carroll hikayesinde, sonlara doğru harflerin boyutlarını giderek küçülterek elde ettiği yazı ile sayfadaki eğimlerden kayan bir kayakçı gibi döner gibi görünse de kolaylıkla okunabilmektedir. Farenin hikayesi fare kuyruğu olarak betimlenmiş olduğu görülür. Şiirsel bir paragrafın son cümleleri Görsel 5'te görüldüğü gibi sonlandırılırken, fare kuyruğu gibi şekillendirilmiş yazı, hem bir yapısalcı tipografik uygulama hem de görsel bir kelime oyunu olarak tanımlanmaktadır (Heller ve Vienne, 2016: 63). (Görsel 5).

Jeanne McMenemy'nin Görsel 8'de görüldüğü gibi kaligrafik resimleme olarak ifade edilebilecek biçimde yazı ögesiyle kedi figürünü oluşturmaktadır. Metinlerle (karakterlerle) oluşturulan şekil, metni ifade eden görsel biçime dönüşmüştür. Görselin ele alındığı metinden hareketle seçilen cümleler, kedi figürünün oluştururken kullanılmaktadır. Bir diğer örnek ise İranlı grafik tasarımcı Mehdi Saeddi'nin "Barış" temalı resimleme çalışmasıdır (Görsel 9). Saeddi, çalışmalarında Arap alfabesini kullanarak resimleme ile grafik tasarım ürünleri tasarlamaktadır. Önceki örneklerde Apollinaire'nin ve günümüzden birçok sanatçı Latin alfabesini kullanırken, Saeddi Arap alfabesiyle biçim oluşturmakta ve yazı ögesini aynı amaçla biçimle bütünleştirmektedir. Bazen kullandığı kaligrafik kesik uçlu fırça hareketleri ile anlamlı olmayan leke düzenlemeleriyle de biçimi oluşturduğu görülür. Söz konusu çalışmada da barış kavramı güvercin ile anlatılmış, gagasındaki zeytin dalı göstergesi bu bağlamda anlamı güçlendirici öge olarak tasarlanmıştır. Kuşun gövdesinin tamamen yazıdan oluşmasının aksine leke ve kaligrafik fırça hareketleriyle resimleme gerçekleştirildiği görülmektedir.

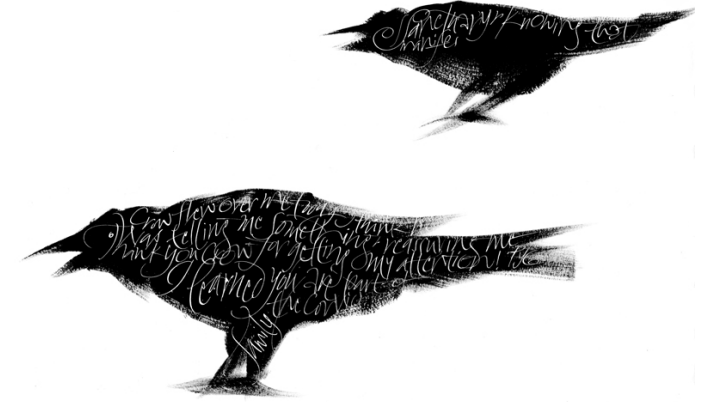

Görsel 8. Jeanne McMenemy'in kaligrafi uygulamalarından bir örnek (solda).⁴

Görsel 9. Mehdi Saeddi'nin kaligrafi uygulamalarından bir örnek (sağda).⁵

Bir diğer örnek profesyonel kaligrafi sanatçısı ve tasarımcı olarak bilinen, eserleri dünya çapında birçok özel ve kamu koleksiyonunda bulunan Amerikalı sanatçı John Stevens'a aittir. Kaligrafik sanatçısı, harf tasarımcısı

ve grafik tasarımcı olan John Stevens, kaligrafiyi gerek grafik tasarımlarında logo, kurumsal kimlik ve davetiye uygulamalarına gerekse de resimlemelerine taşıyan bir tasarımcı olarak önemli bir yere sahiptir. Resimlemelerinde biçimi harfler ile oluşturduğu gibi kaligrafinin lekesel etkisinin üzerinde harfleme gerçekleştirerek özgün tasarımlar yapmış olduğu görülür. Stevens, grafik uygulamalarının yanı sıra kaligrafiyi başlı başına bir sanat olarak geliştiren, tanıtılan bir sanatçı olmuştur. Görsel 10'da yer alan eserinde Stevens, leke ile betimlediği kargaların üzerinde kaligrafik bir metin yerleştirmiş, metinler karganın gövdesinin üç boyut algısını destekleyecek biçimde düzenlenmiş ve kaligrafi ögesi metin ile görsel öge iç içe bir yapıda resimlenmiştir. Steven, JS LetterHead Design adlı çalışmasında da (Görsel 11), baş görselini kaligrafik yazı ile oluşturmuş, buna ek olarak her hangi tasarım elemanı kullanılmadan baş formu yazı ile biçim bulmuştur/resimlenmiştir. Yazı temel işlevi olan sözcüklerle iletişim kurmanın yanı sıra sembol ve imge yaratma görevi de görebilmektedir. "Bu daha çok yazıların görsel anlamını ve ifade tarzıyla konuşmasını temsil eder." (Ambrose ve Harris, 2013: 106). Imge olarak yazının kullanılmasına örnek olarak gösterilebilecek bu çalışmadaki fark ise, başı oluşturan harflerin anlamlı bir metni temsil etmemesidir. Stevens'in bir diğer çalışmasında ise yazı ile görselin iç içe bir yapıda ustaca tasarlandığı Bill adlı tasarımı örnek gösterilebilir (Görsel 12). Okunabilir metinlerle düzenlenmiş özgün tipografi ile aynı dilde biçimlenen erkek figürü bir arada kullanılarak ve birbirlerinin görünürlüklerini destekleyerek, yazı ile resimlemenin bir arada kullanılmasının ele alındığı konuya örnek gösterilebilir. Konuya uygun metinler ile görsel öge desteklenmekte, etkisi daha da artırılmış bir resimleme olarak dikkat çekmektedir.

Görsel 10. John Stevens, Crow, Kaligrafi ile Resimleme ⁶

⁴ <http://www.calligraphica.studio> adresinden 10 Mart 2018'de alınmıştır.

⁵ <http://mehdisaedi.com> adresinden 01 Mart 2018'de alınmıştır.

⁶ <http://www.johnstevensdesign.com/calligraphic-illustration/> adresinden 30.06.2017'de alınmıştır.

Görsel 11. John Stevens, JSLetterHead Design, kaligrafi ile resimleme (solda).⁷

Görsel 12. John Stevens, Bill, kaligrafi ile resimleme (sağda).⁸

Görsel 13. Hassan Musa, Adab Alhob (Lettre D'amour), Kaligrafi ile Resimleme, Kağıt Üzerine Mürekkep, 2001 (Solda)⁹

Görsel 14. Hassan Musa, Project K, kaligrafi ile resimleme, kağıt üzerine mürekkep, 2012 (sağda)¹⁰

Yazı ile biçimin oluşturulması yaklaşımından hareketle geliştirilen kaligrafi tekniği ile Arap alfabesinin kullanıldığı örnekler de bulunmaktadır. Bu açıdan kaligrafiyi ele alan sanatçılardan biri 1951 yılı Sudan doğumlu çağdaş kaligrafi sanatçısı Hassan Musa'dır. Musa, ressam kimliğinin yanı sıra bir çok kitap resimlemesi yapan hattat olarak tanınmaktadır. Eserlerinde karmaşık örüntü içerisinde anlamlı resimlemelere ve Arap harflerinin resimlemelerle bütünleştirildiği yorumlamalara rastlanmaktadır (Görsel 13 ve Görsel 14). Kaligrafiyi görsel betimlemeyi oluşturmada tamamlayıcı bir öge olarak kullanmakta olduğu görülür.

Kaligrafi ile resimlemenin incelemelerinde Latin alfabesinin biçimi destekleyici bir şekilde konumlandırılması bir diğer örnek olarak gösterilebilir (Görsel 15). Bu çalışmada da, resimlenmiş biçimin mürekkep ile geliştirilmesi ve hareketi destekleyici kaligrafi ile yazılmış yazının bir arada kullanılması değerlendirilebilir. Böylelikle içerik ile / verilmek istenen mesaj ile uyumlu bir görüntü elde edilmiştir. Çalışmada, içeriğini temsil eden metin, içerisinde adı geçen figürün kaligrafik resimleme ile birleştirildiği ve vurguyu arttırmaya yönelik tasarım dili geliştirildiği görülmektedir.

Görsel 15. B. Bulduk Türkmen, İlinti, 2015, Kaligrafi ile Resimleme, Kağıt Üzerine Baskı, 160x80 cm¹¹

⁷ <http://www.johnstevensdesign.com/calligraphic-illustration/> adresinden 30.06.2017'de alınmıştır.

⁸ <http://www.johnstevensdesign.com/calligraphic-illustration/adresinden> 30.06.2017'de alınmıştır.

⁹ <https://www.gafraart.com/artists/33-hassan-musa/works/98/> adresinden 03.11.2018'de alınmıştır.

¹⁰ <https://www.gafraart.com/artists/33-hassan-musa/works/114/> adresinden 03.11.2018'de alınmıştır.

¹¹ <http://www.banubulduk.com/works/mahlukat/catalog.pdf> adresinden 20.10.2017'de alınmıştır.

5. Sonuç

Bu araştırma makalesi kapsamında resimleme ve yazı kavramlarının bir arada yeri geldiğinde iç içe bir yapıda kullanılmasıyla elde edilen belirli eserler incelenmekte, kullanım amaçları ve ele alınış şekilleri çerçevesinde resimlemelere farklı bir yaklaşım sunan teknik değerlendirilmektedir. Kaligrafi sanatının güzel yazı yazma sanatı tanımı sınırından öteye geçebildiği ve böylece farklı alanlarda da kullanılarak özgün bir yorumlama ile tekniğe dönüşebildiği görülmektedir. Kaligrafi malzemelerin resimleme dilinde kullanılmasıyla resimleme alanı özgün bir dil kazanmakta, içerik ile bütünleşen bir anlayışla izleyicilerle buluşmaktadır. "...Çünkü göstergeler, onları yaratan uygarlıklar kadar, çizilmelerini sağlayan gereçlere ve onlara dayanarak oluşturan maddeye de bağımlıdır." (Jean, 2012: 158). Bu sözden hareketle her tasarlanmış üründe tekniğin etkisinin gösterge kavramında olduğu gibi önem kazandığı söylenebilir. Birden fazla ve farklı sanatçı eserlerinin ele alınmasıyla yorumsal çeşitlilik vurgulanmakta, anlamlı ya da anlamsız metinlerin resimlemelerde ele alınış şekillerine dikkat çekilmektedir. Başka bir yönden de illüstratörlerin/tasarımcıların kaligrafinin estetik yönünü ve vurucu etkisini illüstrasyonlarına ve tasarımlarına aktarmaları daha çok rastlanır olmaktadır.

Bu makale kapsamında resimleme kavramıyla kaligrafinin bütünleşmesi ele alınmış ve resimlemelerin alternatif dil arayışlarından biri ve yeni bir yaklaşım olarak gözlemlenen -teknik kavramıyla ele alınan- ve kaligrafik resimleme olarak nitelendirebilen kaligrafi ile resimleme yöntemi örneklendirerek detaylandırılmıştır. Guillaume Apollinaire'nin kaligramlarının esin kaynağını/temelini oluşturduğu düşünülen bu yeni yaklaşım, resimlemelerde ele alınış şekli bir yana yeni medya ve etkileşimli medya uygulamalarında da var olarak kendini gösterebilir, disiplinlerarası bir yaklaşımla ele alınabilir ve grafik tasarımın uygulama alanlarından biri olarak bireyselleştirilebileceği sonucu çıkarılabilir.

Kaynakça

- Ambrose, G. ve Harris, P. (2013). *Yaratıcı Tasarımın Temelleri*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Borgman, H. (1988). *Art and Illustration Techniques*. New York: Watson-Guption Publications.
- Heller, S. ve Vienne, V. (2016). *Grafik Tasarımı Değiştiren 100 Fikir*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Jean, G. (2012). *Yazı İnsanlığın Belleği*. (7. Baskı). Ankara: Yapı Kredi Yayınları.
- Li, W. (2009). *Chinese Writing and Calligraphy*. Hawai'i: University of Ha W ai'i Press.
- Male, A. (2007). *Illustration A Theoretical & Contextual Perspective*. Singapore: AVA Publishing.
- Marsh, D. (1996). *Calligraphy*. Ohio: North Light Books.
- Stepherd, M. (2001). *Learn Calligraphy The Complete Book of Lettering and Design*. New York: Broadway Books.
- Wigan, M. (2012). *Görsel İllüstrasyon Sözlüğü*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Winters, E. (2004). *Calligraphy for Kid*. New York: Sterling Publishing Co., Inc.
- Zeegen, L. (2012). *The Fundamentals of Illustration*. (2. Baskı). Switzerland: AVA Publishing SA.

Görsel Kaynakları

- Görsel 1. Guillaume Apollinaire, *Calligram*, 1914 (solda), kaligram.
- Jean, G. (2012). *Yazı İnsanlığın Belleği*. (7. Baskı). Ankara: Yapı Kredi Yayınları, s. 162.
- Görsel 2. Guillaume Apollinaire, *Hançerlenmiş Güvercin ve Fıskiye*, 1918 (sağda), kaligram, Jean, G. (2012). *Yazı İnsanlığın Belleği*. (7. Baskı). Ankara: Yapı Kredi Yayınları.
- Görsel 3. Peter Jessen, *Plate 154*, 1981, kaligrafi ile resimleme.
- Jessen, P. (1981). *Masterpieces of Calligraphy: 261 Examples, 1500-1800*. Dover Publications.
- Görsel 4. Peter Jessen, *Plate 155*, 1981, kaligrafi ile resimleme.
- Jessen, P. (1981). *Masterpieces of Calligraphy: 261 Examples, 1500-1800*. Dover Publications.

- Görsel 5. Carroll, L. (1865). *Alice's Adventures in Wonderland*. New York: Hurst & Company Yayınları, s. 37, kitap sayfasından kaligram örneği, Web: http://www.aliang.net/literature/alice_in_wonderland/aaiw_1922/aaiw1922m-03.html adresinden 30.06.2017'de alınmıştır.
- Görsel 6. Guillaume Apollinaire, *Il Pleut - It's Raining*, kaligram, 1916 (solda), Web: <http://j.poitou.free.fr/pro/img-p/typ/concret/apollinaire.html> adresinden 10 Mart 2018'de alınmıştır.
- Görsel 7. Bradbury Thompson, *Westvaco Inspiration for Printers*, No. 210, 1958 (sağda), Web: <https://alexanderwhite.wordpress.com/bradbury-thompsons-westvaco-inspiration-for-printers-nos-194-202-and-210/> adresinden 10 Mart 2018'de alınmıştır.
- Görsel 8. Jeanne McMenemy'in kaligrafi uygulamalarından bir örnek (solda), Web: <http://www.calligraphica.studio> adresinden 10 Mart 2018'de alınmıştır.
- Görsel 9. Mehdi Saeddi'nin kaligrafi uygulamalarından bir örnek (sağda), Web: <http://mehdisaeedi.com> adresinden 01 Mart 2018'de alınmıştır.
- Görsel 10. John Stevens, *Crow*, kaligrafi ile resimleme, Web: <http://www.johnstevensdesign.com/calligraphic-illustration/> adresinden 30.06.2017'de alınmıştır.
- Görsel 11. John Stevens, *JSLetterHead Design*, kaligrafi ile resimleme, Web: <http://www.johnstevensdesign.com/calligraphic-illustration/> adresinden 30.06.2017'de alınmıştır.
- Görsel 12. John Stevens, *Bill*, kaligrafi ile resimleme, Web: <http://www.johnstevensdesign.com/calligraphic-illustration/> adresinden 30.06.2017'de alınmıştır.
- Görsel 13. Hassan Musa, *Adab Alhob (lettre d'amour)*, kaligrafi ile resimleme, kağıt üzerine mürekkep, 2001, Web: <https://www.gafrart.com/artists/33-hassan-musa/works/98/> adresinden 03.11.2018'de alınmıştır.
- Görsel 14. Hassan Musa, *Project K*, kaligrafi ile resimleme, kağıt üzerine mürekkep, Web: <https://www.gafrart.com/artists/33-hassan-musa/works/114/> adresinden 03.11.2018'de alınmıştır.
- Görsel 15. B. Bulduk Türkmen, *İlinti*, 2015, kaligrafi ile resimleme, kağıt üzerine baskı, 160x80 cm, Web: <http://www.banubulduk.com/works/mahlukat/catalog.pdf> adresinden 30.06.2017'de alınmıştır.